

Н. В. ШАНДОВА

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-6278-1143

Н. В. МЄШКОВА-КРАВЧЕНКО

старший викладач кафедри економіки, підприємництва
та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-5296-8687

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто важливість оцінки соціально-економічної безпеки підприємства як елементу її забезпечення для створення умов для ефективної діяльності і стабільного розвитку підприємства.

Розглянуто підходи до оцінювання соціально-економічної безпеки підприємства. Указано на зростання значимості соціального аспекту безпеки підприємства та її оцінки. Зазначено про доцільність застосування графоаналітичного методу для оцінки соціально-економічної безпеки підприємства, який дозволяє наочно представити аналітичні розрахунки, що є основою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Запропоновано адаптовану графоаналітичну модель оцінки соціально-економічної безпеки підприємства, яка дозволяє оцінити безпеку за векторами: операційна безпека, соціальна безпека, техніко-технологічна безпека, фінансова безпека. Показники за кожною групою відібрані таким чином, щоб для їх розрахунку була можливість отримувати інформацію з відкритих джерел, зокрема, з фінансової звітності підприємства. Показники характеризують стан, динаміку, ефективність використання ресурсів підприємства, абсолютний розмір та динаміку результатів діяльності, фінансову стабільність підприємства. Виокремлено соціальну безпеку як ресурсну складову і як спрямування до досягнення мети – сталого розвитку підприємства. Використання даної моделі дозволяє оцінити соціально-економічну безпеку підприємства в динаміці та в порівнянні з іншими суб'єктами ринку. Показники сформовані так, що є можливість порівняти їх на галузевому, регіональному рівні на основі статистичної інформації Державної служби статистики України. Модель передбачає визначення інтегрально-го показника соціально-економічної безпеки підприємства.

Здійснено оцінку соціально-економічної безпеки за запропонованою моделлю молокопереробного підприємства в динаміці та як учасника групи компаній.

Ключові слова: соціально-економічна безпека, підприємство, оцінка, модель, графоаналітичний метод, операційна безпека, соціальна безпека, техніко-технологічна безпека, фінансова безпека.

N. V. SHANDOVA

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Economics, Entrepreneurship
and Economic Security
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-6278-1143

N. V. MIESHKOVA-KRAVCHENKO

Senior Lecturer at the Department of Economics, Entrepreneurship
and Economic Security
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-5296-8687

ASSESSMENT OF SOCIO-ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE

The article considers the importance of assessing the socio-economic security of an enterprise as an element of its provision for creating conditions for effective activity and stable development of an enterprise.

Approaches to assessing the socio-economic security of an enterprise are considered. The growing importance of the social aspect of enterprise security and its assessment is indicated. The expediency of using a graph-analytical method

for assessing the socio-economic security of an enterprise is indicated, which allows a visual presentation of analytical calculations, which is the basis for making informed management decisions.

An adapted graph-analytical model for assessing the socio-economic security of an enterprise is proposed, which allows assessing security by vectors: operational security, social security, technical and technological security, financial security. Indicators for each group are selected in such a way that for their calculation it was possible to obtain information from open sources, in particular, from the financial statements of the enterprise. The indicators characterize the state, dynamics, efficiency of use of enterprise resources, absolute size and dynamics of activity results, financial stability of the enterprise. Social security is singled out as a resource component and as a direction to achieve the goal – sustainable development of the enterprise. The use of this model allows assessing the socio-economic security of the enterprise in dynamics and in comparison with other market entities. The indicators are formed in such a way that it is possible to compare them at the industry, regional level based on statistical information of the State Statistics Service of Ukraine. The model provides the determination of an integral indicator of the socio-economic security of the enterprise.

An assessment of socio-economic security was carried out according to the proposed model of a dairy processing enterprise in dynamics and as a member of a group of companies.

Key words: socio-economic security, enterprise, assessment, model, graph-analytical method, operational security, social security, technical and technological security, financial security.

Постановка проблеми

Безпекові питання є важливими повсякчас і стосовно різних об'єктів і суб'єктів. Підприємство як ключовий суб'єкт господарювання відіграє важливу роль у формуванні ланцюжка: національна безпека – безпека регіону – безпека територіальної громади – безпека підприємства – безпека людини. Саме акцент на безпеку людини посилює соціальну складову загалом, і стосовно підприємства зокрема. Тож економічна безпека підприємства, яка активно досліджувалася останніми роками, трансформується в соціально-економічну безпеку підприємства. Ефективне формування системи соціально-економічної безпеки підприємства та управління нею потребує розуміння сутності даної категорії та можливості оцінки. Актуальність розгляду окреслених питань зростає в кризових ситуаціях, особливо під час військових дій і в повоєнному відродженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження безпеки підприємства вченими та практиками пов'язано у більшій мірі з економічною безпекою як цілісною категорією, так і в розбивці за окремими складовими, які різняться в окремих дослідженнях [1]. Останнім часом все більше приділяється уваги соціальній безпеці як складовій економічної безпеки, або як окремій категорії. Частина дослідників, поєднуючи ці дві категорії, розглядає соціально-економічну безпеку підприємства, зокрема Коленда Н.В. [2], Копитко М.І., Маланчук А.М. [3].

Щодо оцінки соціально-економічної безпеки підприємства, то вона найчастіше здійснюється окремо за складовими: економічна безпека та соціальна безпека [4], при цьому більш описано саме оцінку економічної безпеки [4], або соціальну безпеку розглядають як складову економічної безпеки [6].

Графоаналітичний метод, який найчастіше використовуються для оцінки потенціалу підприємства, його конкурентоспроможності [8-11] був адаптований авторами [12] для оцінки економічної безпеки підприємства. Однак, використання даного підходу для оцінки саме соціально-економічної безпеки в наукових джерелах не представлено.

Формулювання мети дослідження

Мета статті полягає в розробці та апробації адаптованої графоаналітичної моделі для комплексної оцінки рівня соціально-економічної безпеки підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження

Оцінювання соціально-економічної безпеки підприємства потребує, перш за все, розуміння самої категорії. Найчастіше оперують категорією економічна безпека, рідше – соціально-економічна безпека.

Грунтовне дослідження щодо сутності «економічної безпеки підприємства» проведено Боса І. [1, с. 305], де виокремлено такі групи підходів: ресурсний підхід, управлінський підхід, концепція економічної безпеки з урахуванням гармонізації інтересів, концепція економічної безпеки з урахуванням цільових завдань.

За Босою І., «економічна безпека підприємства – це стан господарюючого об'єкта, що характеризується його здатністю найефективніше використовувати доступні ресурси для забезпечення стабільної економічної та господарської діяльності та запланованого розвитку» [1, с. 306].

Значимість соціальної безпеки зростає, але її реалізація нерозривно пов'язана з економічною безпекою, то ж доцільніше розглядати саме соціально-економічну безпеку підприємства.

За Колендою Н.В., «соціально-економічна безпека підприємства – це стан, який характеризується надійною захищеністю соціально-економічної системи від наявних та потенційних загроз із внутрішнього та зовнішнього середовища, який дає можливість для самоорганізації та саморозвитку, збереження та розвитку трудового потенціалу, гарантує стійкість та стабільність, відповідний соціальний стан та рівень життєзабезпечення в умовах відповідного рівня прибутковості та узгодженості й реалізації економічних інтересів» [2, с. 676].

Копитко М.І., Маланчук А.М. розглядають соціально-економічну безпеку підприємства як «стан, при якому формуються безпечові умови для забезпечення захисту соціальних та економічних складових від негативного впливу ризиків, загроз та небезпек та відсутності реакції на різні форми виклику» [3, с. 19].

Для оцінки соціально-економічної безпеки підприємства найчастіше застосовують методичні підходи, які застосовують до оцінки економічної безпеки підприємства. Найпоширеніші підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства, а саме індикаторний, ресурсно-функціональний, підхід на основі теорії економічних ризиків, програмно-цільовий охарактеризовано Ж. Шилю [5]. Субота М.В. аналізує такі підходи до оцінювання соціально-економічної безпеки сталого розвитку суб'єктів господарської діяльності: ресурсно-функціональний, індикаторний, доходно-ресурсний (інвестиційний), стратегічний, сценарний, комплексний (системний) підхід [6]. При цьому вказано на важливість саме комплексного оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, методу якого і запропонована авторами.

Лагодієнко В.В., Суханова А.В. для оцінки економічної безпеки підприємства використовують індикатори виробництва, фінансові індикатори і соціальні індикатори [7].

Субота М.В. серед груп показників оцінювання соціально-економічної безпеки виділяє: фінансову, інноваційно-технологічну, інформаційно-управлінську, матеріально-технічну, інформаційну, екологічну, внутрішню соціальну, кадрову, економіко-ринкову [6].

Важливим при оцінці є вибір показників: з одного боку – намагання охопити якнайбільше аспектів діяльності підприємства, з іншого – можливість швидко оцінити стан соціально-економічної безпеки, при цьому потрібно мати можливість порівняти з іншими суб'єктами ринку та з середніми показниками галузі, регіону, країни. Тож доцільно, щоб дані індикатори або вихідна інформація до їх розрахунку була у відкритому доступі.

Зокрема, науковці запропонували для оцінки соціально-економічної безпеки підприємства на основі офіційних статистичних даних групи з чотирьох показників окремо для економічної безпеки (рентабельність власного капіталу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт загальної ліквідності, рівень рентабельності всієї діяльності підприємств) та соціальної безпеки (питома вага витрат на персонал у витратах на виробництво, рентабельність персоналу, коефіцієнт повної зайнятості персоналу, витрати на оплату праці у розрахунку на 1 зайнятого працівника за рік) [4, с. 491-492].

Одним із методів оцінки та аналізу певних систем та об'єктів є графоаналітичний метод, що передбачає використання аналітичних розрахунків і графічного зображення. Перевагами методу є розгляд системи як цілого, з урахуванням взаємозв'язків між елементами, поєднання математичних та статистичних методів при розрахунку показників і наочність представлення даних у вигляді графів, що спрощує сприйняття.

В економічній сфері найчастіше графоаналітичний метод використовують для оцінки потенціалу підприємства. Запропонований Репіною І.М. [8] графоаналітичний метод «Квадрат потенціалу», який передбачав оцінку потенціалу підприємства на основі аналізу конкурентів за групами показників: «Виробництво і збут продукції», «Організаційна структура і менеджмент», «Маркетинг», «Фінанси», набув поширення. Надалі були запропоновані модифікації як стосовно вибору назв векторів і показників, так і оцінки в динаміці [9] та визначення інтегрального показника [10]. Строченко Н.І., Ковальова О.М. [11] створили модель ресурсного потенціалу на основі аналізу шести груп показників.

Ураховуючи, що у трактуванні як потенціалу підприємства, так і економічної безпеки підприємства одним із підходів є ресурсний, та і формування оптимального потенціалу підприємства є основою забезпечення високого рівня економічної безпеки, було запропоновано модель оцінки економічної безпеки підприємства як адаптований графоаналітичний метод «Квадрат потенціалу» [12]. Векторами у моделі були визначені: «Виробництво і реалізація», «Кадрова безпека», «Техніко-технологічна безпека», «Фінансова безпека».

Як вказувалося раніше, наразі доцільно розглядати саме соціально-економічну безпеку підприємства. Тож пропонується модель оцінки соціально-економічної безпеки, у якій видозмінені вектори квадрату, саме:

- 1 вектор – Операційна безпека;
- 2 вектор – Соціальна безпека;
- 3 вектор – Техніко-технологічна безпека;
- 4 вектор – Фінансова безпека.

Перелік показників у групах розширено, у перших трьох до 10, у четвертій – до 12 показників.

Виокремлення в якості векторів саме цих чотирьох складових безпеки із значної кількості, які розглядаються науковцями, пов'язано з наступним:

- зменшення до чотирьох передбачає можливість зосередитися на найбільш важливих аспектах соціально-економічної безпеки;
- стан захищеності залежить перш за все від результатів операційної (основної) діяльності;
- забезпечення результатів пов'язано з ресурсним забезпеченням і його захищеністю, що окреслює соціальна безпека і техніко-технологічна безпека;

- окремо виділена саме соціальна безпека, яка поєднує як ресурсний аспект, так і результат, цілеспрямовання;
- можливість забезпечення та покращення стану соціально-економічної безпеки напряму залежить від фінансової спроможності, від фінансової стійкості, що обумовлює розгляд фінансової безпеки.

Перелік показників сформовано так, щоб вихідну інформацію можна було отримати з відкритих джерел, а саме з річної фінансової звітності підприємств. При цьому частину окреслених показників можна розрахувати на основі статистичної інформації, що акумулюється у Державній службі статистики України [13], що дозволяє, за необхідності, оцінити стан конкретного підприємства в галузевому аспекті, на регіональному рівні, в рамках національної економіки.

Апробацію моделі здійснено за матеріалами ТДВ «Яготинський маслозавод» [14] в динаміці та як учасника АТ «Молочний альянс» [15], до якого входять підприємства з виробництва сирів, цільномолочної та кисломолочної продукції, підприємства зі збору та обробки молока та молочної продукції. Коефіцієнт чутливості визначено експертним шляхом.

Для прийняття ефективних рішень щодо забезпечення та підвищення рівня соціально-економічної безпеки підприємства важливо оцінити ситуацію в динаміці. На основі матеріалів річної фінансової звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2024 роки [14] здійснено оцінку соціально-економічної безпеки підприємства за графоаналітичним методом.

Операційну безпеку оцінюємо на основі абсолютних результатів, динаміки змін та рентабельності (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідна інформація для розрахунку вектору «Операційна безпека»

Показник	Коефіцієнт чутливості	2021		2022		2023		2024	
		значення	місце	значення	місце	значення	місце	значення	місце
Чистий дохід, тис. грн.	1,1	3103661	4	3736091	3	4857266	2	5635593	1
Темп зміни чистого доходу	1,05	0,980	4	1,204	2	1,300	1	1,160	3
Валовий прибуток, тис. грн.	1,1	319157	4	645244	3	877957	1	763220	2
Темп зміни валового прибутку	1,05	0,628	4	2,0217	1	1,361	2	0,869	3
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	1,1	20788	4	291991	2	444037	1	237773	3
Темп зміни прибутку від операційної діяльності	1,1	0,093	4	14,046	1	1,521	2	0,535	3
Темп зміни собівартості реалізованої продукції	1,05	1,048	1	1,110	2	1,207	3	1,224	4
Рентабельність активів, %	1,15	1,33	4	16,21	2	21,18	1	10,59	3
Рентабельність продажу, %	1,15	10,28	4	17,27	2	18,08	1	13,54	3
Рентабельність операційної діяльності, %	1,15	0,67	4	8,36	2	10,02	1	4,32	3

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [14]

Оцінювання соціальної безпеки підприємства повинно бути спрямоване на врахування соціально-економічних аспектів життя людини, працівника підприємства, що, звичайно, оцінити тільки показниками, що базуються на об'єктивній інформації, складно. Тож в подальшому, для більш детального аналізу стану соціальної безпеки підприємства потрібно отримувати інформацію також шляхом опитування. Однак, наразі дана методика передбачає використання інформації з відкритих джерел, фінансової звітності підприємства.

Лагодієнко В.В., Суханова А.В. до соціальних індикаторів відносять: рівень оплати праці відносно середнього показника по промисловості або в економіці в цілому, рівень заборгованості по зарплаті, втрати робочого часу, структуру кадрового потенціалу (вікова, кваліфікаційна) [7, с. 324].

Строченко Н.І., Ковальова О.М при формуванні моделі ресурсного потенціалу підприємства виділяють групу показників соціального розвитку підприємства, а саме: коефіцієнт зростання заробітної плати, коефіцієнт плинності кадрів, рівень освіти працівників підприємства, питома вага управлінського персоналу, коефіцієнт використання річного фонду робочого часу [11, с. 46].

Нами запропоновано наступний перелік показників для оцінки соціальної безпеки підприємства, визначених на основі фінансової звітності підприємства, які корелюються з показниками, які можна визначити на основі статистичної інформації (табл. 2).

Показники ресурсної групи «Техніко-технологічна безпека» охоплюють характеристики стану, руху, ефективності використання основних засобів, нематеріальних активів (як індикатора інноваційної складової) та рівня матеріальних витрат.

Показники, що формують блок фінансової безпеки є як абсолютними (чистий фінансовий результат) і в динаміці, так і відносними – показники фінансової стійкості, платоспроможності і ділової активності (табл. 4).

Таблиця 2

Вихідна інформація для розрахунку вектору «Соціальна безпека»

Показник	Коефіцієнт чутливості	2021		2022		2023		2024	
		значення	місце	значення	місце	значення	місце	значення	місце
Чисельність персоналу, осіб	1,1	901	3	900	4	921	2	928	1
Темп зміни чисельності персоналу	1,05	0,901	4	0,999	3	1,023	1	1,008	2
Чистий дохід на одного працюючого, тис. грн. /особу	1,2	3444,68	4	4151,21	3	5273,90	2	6072,84	1
Темп зміни чистого доходу на одного працюючого	1,1	0,999	4	1,205	2	1,270	1	1,151	3
Рентабельність персоналу, тис. грн/особу	1,05	-	4	172,93	2	277,05	1	102,98	3
Частка витрат на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи у витратах, %	1,05	7,603	3	7,715	2	7,724	1	7,358	4
Витрати на оплату праці на одного працівника, тис. грн. на особу	1,1	187,10	4	217,69	3	271,22	2	321,82	1
Темп зміни витрат на оплату праці на одного працівника	1,2	1,049	4	1,163	3	1,246	1	1,187	2
Рентабельність витрат на оплату праці, %	1,05	0,123	4	1,490	2	1,778	1	0,796	3
Темп зміни рентабельності витрат на оплату праці	1,1	0,090	4	12,114	1	1,193	2	0,448	3

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [14]

Таблиця 3

Вихідна інформація для розрахунку вектору «Техніко-технологічна безпека»

Показник	Коефіцієнт чутливості	2021		2022		2023		2024	
		значення	місце	значення	місце	значення	місце	значення	місце
Активи на кінець року	1,1	1574620	4	2029019	3	2164580	2	2327696	1
Темп зміни активів	1,05	1,142	2	1,289	1	1,067	4	1,075	3
Коефіцієнт приросту основних засобів	1,1	0,052	3	0,047	4	0,097	2	0,195	1
Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року	1,15	0,461	1	0,519	3	0,538	4	0,491	2
Частка основних засобів в активах на кінець року	1,05	0,265	1	0,193	3	0,192	4	0,244	2
Частка активних основних засобів на кінець року	1,1	0,756	1	0,740	2	0,718	3	0,687	4
Віддача основних засобів	1,2	4,118	4	4,712	3	5,678	1	5,590	2
Коефіцієнт приросту нематеріальних активів	1,1	-0,032	3	0,004	2	-0,216	4	0,013	1
Частка нематеріальних активів в активах	1,05	0,0018	1	0,0008	2	0,0006	3	0,0005	4
Частка матеріальних витрат у витратах	1,1	0,822	1	0,835	4	0,830	2	0,833	3

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [14]

Довжину векторів моделі визначаємо за формулою:

$$B_{pj} = 100 - \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} \times k_i - \sum_{i=1}^n k_i \right) \times \frac{100}{\sum_{i=1}^n k_i \times (m-1)},$$

де B_{pj} – р-й вектор для j-го періоду;

a_{ij} – місце j-го періоду за i-м показником;

k_i – коефіцієнт чутливості i-го показника;

n – кількість показників у групі;

m – кількість періодів.

Результати розрахунків відображено графічно на рис. 1.

Таблиця 4

Вихідна інформація для розрахунку вектору «Фінансова безпека»

Показник	Коефіцієнт чутливості	2021		2022		2023		2024	
		значення	місце	значення	місце	значення	місце	значення	місце
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	1,05	-63319	4	155639	2	255160	1	95563	3
Зміна чистого фінансового результату, тис. грн.	1,05	-192866	4	218958	1	99521	2	-159597	3
<i>Фінансова стійкість</i>									
Коефіцієнт автономії	1,1	0,336	4	0,338	3	0,434	1	0,350	2
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,1	0,493	2	0,463	3	0,545	1	0,443	4
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,1	0,651	3	0,752	2	0,779	1	0,540	4
<i>Платоспроможність</i>									
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,1	1,432	3	1,472	2	1,743	1	1,340	4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,1	1,224	3	1,321	2	1,548	1	1,145	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,1	0,040	2	0,007	4	0,042	1	0,022	3
<i>Ділова активність</i>									
Коефіцієнт оборотності активів	1,05	1,987	4	2,074	3	2,317	2	2,509	1
Коефіцієнт оборотності запасів	1,05	18,704	4	22,566	3	27,131	1	25,293	2
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,1	3,468	2	3,157	4	3,341	3	3,839	1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,1	6,825	4	6,876	3	8,424	2	9,265	1

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [14]

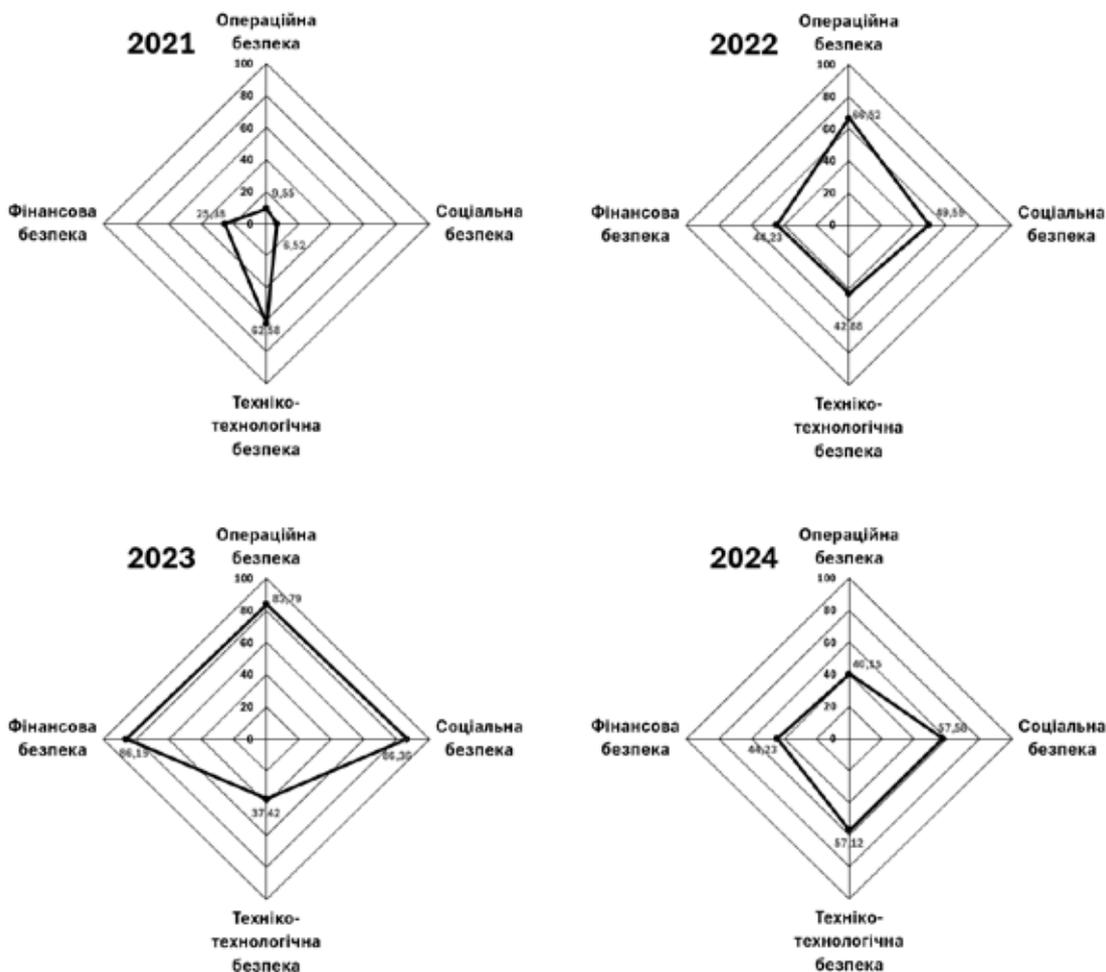

Рис. 1. Модель соціально-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод» в динаміці

Джерело: побудовано на основі розрахунків авторів

Загальний рівень соціально-економічної безпеки підприємства за певний період (ЕБ) визначаємо за формулою:

$$EB = \frac{1}{2} \times \left(\left(\sum_{p=1}^{l-1} B_p \times B_{p+1} \right) + B_l \times B_1 \right)$$

де B_p – р-й вектор;
 l – кількість векторів.

Результати розрахунків відображено в таблиці 5.

Таблиця 5

Інтегральний показник соціально-економічної безпеки в динаміці

Рік	2021	2022	2023	2024
Інтегральний показник соціально-економічної безпеки	1150,48	5129,77	10454,97	4951,53

Джерело: розраховано авторами

Результати дослідження свідчать, що рівень соціально-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод» зростає в період з 2021 року до 2023 року. Однак, у 2024 році відбулося різке зниження інтегрального показника соціально-економічної безпеки. Якщо розглянути графічну модель, то відслідковуємо, що у 2024 році підвищився рівень тільки техніко-технологічної безпеки, за всіма іншими складовими відбулося зниження рівня, при цьому за складовою «Соціальна безпека» в 1,5 рази, за складовими «Операційна безпека» і «Фінансова безпека» приблизно в 2 рази. Тож прийняття управлінських рішень потребує розгляду динаміки окремих показників в групах і, за необхідності, проведення додаткового дослідження.

ТДВ «Яготинський маслозавод» (підприємство 1) входить до складу групи компаній «Молочний альянс» поряд з ТДВ «Баштанський сирзавод» (підприємство 2), ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» (підприємство 3), ТОВ «Пирятинський сирзавод» (підприємство 4). Тож для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в рамках групи компаній доцільно за запропонованою методикою оцінити рівень соціально-економічної безпеки даних підприємств.

Довжину векторів моделі визначаємо за формулою:

$$B_{pj} = 100 - \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} \times k_i - \sum_{i=1}^n k_i \right) \times \frac{100}{\sum_{i=1}^n k_i \times (m-1)},$$

де B_{pj} – р-й вектор для j-го підприємства;
 a_{ij} – місце j-го підприємства за i-м показником;
 k_i – коефіцієнт чутливості i-го показника;
 n – кількість показників у групі;
 m – кількість підприємств.

Результати розрахунків за 2024 рік відображено графічно на рис. 2.

Інтегральний показник соціально-економічної безпеки вказує, що найвищий рівень економічної безпеки серед підприємств групи компаній «Молочний альянс» у ТДВ «Яготинський маслозавод», найнижчий – у ТДВ «Баштанський сирзавод». Володіння інформацією про загальний рівень та окремі складові соціально-економічної безпеки підприємства дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Важливо також те, що оцінку соціально-економічної безпеки підприємства можна здійснити у порівнянні з конкурентами на основі відкритої інформації, переважну більшість показників можна порівняти з показниками на рівні галузі, регіону, країни, розрахованими на основі статистичної інформації Державної служби статистики України.

Висновки

Забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства є важливим для забезпечення ефективної діяльності і стабільного розвитку підприємства, особливо в умовах нестабільного середовища. Сформувати відповідний рівень соціально-економічної безпеки підприємства можливо на основі розуміння її стану та напрямів покращення.

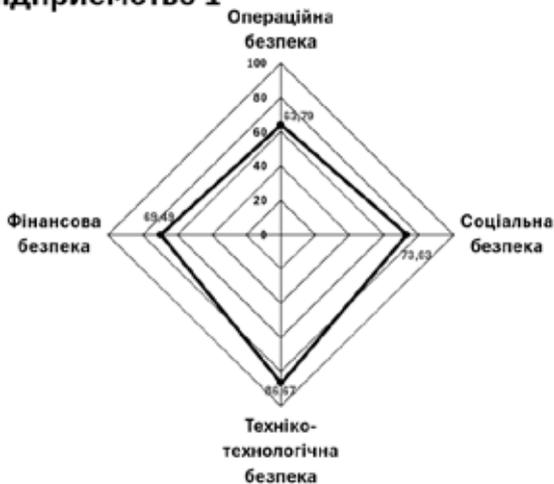
Науковці пропонують певний перелік підходів до оцінювання соціально-економічної безпеки підприємства. Застосування графоаналітичного методу дозволяє на основі аналітичної інформації наочно представити результати, що спрощує прийняття управлінського рішення.

Запропоновано адаптовану графоаналітичну модель для оцінки соціально-економічної безпеки підприємства, що включає оцінку за векторами: операційна безпека, соціальна безпека, техніко-технологічна безпека, фінансова безпека та інтегральну оцінку. Показники відібрані таким чином, щоб інформацію для їх розрахунку можна було отримати з відкритих джерел, зокрема з фінансової звітності підприємства. Використання моделі дозволяє оцінювати соціально-економічну безпеку підприємства в динаміці, в порівнянні з іншими суб'єктами ринку на

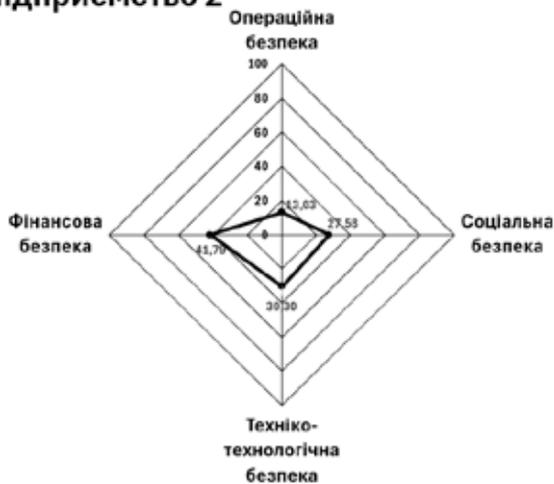
галузовому, регіональному рівні, і приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо забезпечення сталого розвитку підприємства.

Подальші дослідження слід спрямувати на удосконалення інтегральної оцінки соціально-економічної безпеки підприємства.

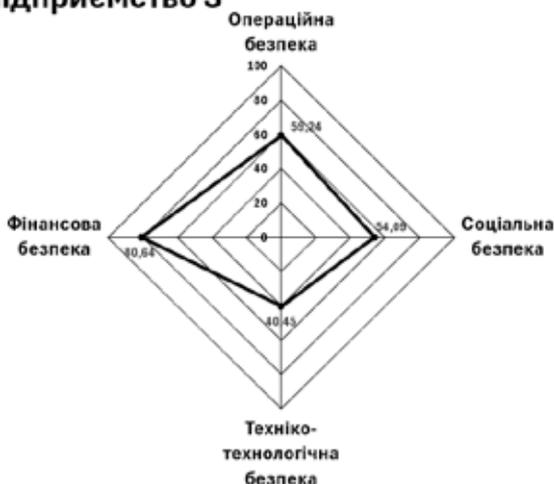
Підприємство 1

Підприємство 2

Підприємство 3

Підприємство 4

Рис. 2. Модель соціально-економічної безпеки підприємств групи компаній «Молочний альянс»

Джерело: побудовано на основі розрахунків авторів

Результати розрахунків загального рівня соціально-економічної безпеки підприємств відображено в таблиці 6.

Таблиця 6

Інтегральний показник соціально-економічної безпеки в динаміці

Підприємство	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4
Інтегральний показник соціально-економічної безпеки	10721,78	1502,90	6715,62	2843,02

Джерело: розраховано авторами

Список використаної літератури

- Боса І. Етимологія поняття «економічної безпеки підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки.* 2022. № 6(2). Т.2. С. 300-308. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-50)
- Коленда Н.В. Поняття соціально-економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство.* 2016. Випуск 7. С. 672-678.

3. Копитко М.І., Маланчук А.М. Дослідження сутності соціально-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах розвитку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2023. № 1. С. 18-22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-3>
4. Шубалий О.М., Бровченко Б.Ю. Оцінка соціально-економічної безпеки підприємств в Україні в умовах негативних екстерналій. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. 2024 № 21 (83). Том 1. С. 489-495. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21\(83\)-57](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21(83)-57)
5. Жанна Шило. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Міжнародний науковий журнал з менеджменту, економіки та фінансів*. 2022. № 4. Том 1. С. 17-25. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220104.03>
6. Субота М. В. Методологія оцінювання соціально-економічної безпеки сталого розвитку суб'єктів господарської діяльності. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.101>
7. Лагодієнко В. В., Суханова А. В. Характеристика економічної безпеки підприємств та оцінка основних індикаторів безпеки. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. «Економічні науки»*. 2019. Вип. 206 С. 318-333. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/5105>
8. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 316 с.
9. Хобта В.М., Башкевич Ю.В. Обґрунтування напрямків розвитку потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 6. Т4. С. 306-310. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_4/306-310.pdf
10. Гончарук О.В. Бузовська Г.О. Методичні положення графоаналітичної оцінки економічного потенціалу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 10. С. 302-307. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/64.pdf>
11. Строченко Н.І., Ковальова О.М. Формування напрямів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу на основі його оцінки. *Приазовський економічний вісник*. 2023. Випуск 2(34). С. 42-49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-2-8>
12. Мешкова-Кравченко Н.В. Тарасюк А.В. Оцінка економічної безпеки підприємства. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021. № 1(76). С. 204-212. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.1.26>
13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.08.2025).
14. Офіційний сайт ТДВ «Яготинський маслозавод». URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod/> (дата звернення: 15.08.2025).
15. Офіційний сайт ПрАТ «Молочний альянс». URL: <https://milkalliance.com.ua/> (дата звернення: 15.08.2025).

References

1. Bosa, I. (2022). Etymologia poniatia "Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva" [Etymology of the concept of economic security of an enterprise]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 312(6(2)), 300-308. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-50)
2. Kolenda N.V. (2016). Ponyattya sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva [The concept of socio-economic security of an enterprise]. *Economy and Society*. 7, 672-678.
3. Kopytko, M., & Malanchuk, A. (2023). Doslidzhennya sutnosti sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva v suchasnykh umovakh rozvytku [Study of the essence of socio-economic security of an enterprise in the modern conditions of development]. *Scientific Journal of Lviv State University of Internal Affairs. Economics*. (1), 18-22. <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-3>
4. O.M., Shubalyi & B.Yu., Brovchenko. (2025). Otsinka sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv v ukrayini v umovakh nehatyvnykh eksternaliy [Assessment of the socio-economic security of enterprises in Ukraine in the context of negative externalities]. *Economic Sciences, Series: Regional Economics*. (1), 489-495. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21\(83\)-57](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21(83)-57)
5. Shylo, Zhanna. (2022). Metodyka kompleksnoyi otsinky rivnya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva [Methodology for comprehensive assessment of the level of economic security of an enterprise]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 1. 17-25. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220104.03>.
6. Subota, M. (2019), Metodolohiya otsynuvannya sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky staloho rozvytku sub'yektiv hospodars'koyi diyal'nosti [Methodology of assessment of socio-economic provision of sustainable development of enterprises], *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.101>
7. Lahodiienko, V.V., Sukhanova, A.V. (2019). Kharakterystyka ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv ta otsinka osnovnykh indyikatoriv bezpeky [Characteristics of the economic security of enterprises and evaluation of the main

security indicators]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva, Seriiia «Ekonomiczni nauky»*. 206, 318-333.

8. Fedonin O.S., Repina I.M. & Oleksiuk O.I. (2004). Potensial pidpryyemstva: formuvannya ta otsinka [Enterprise potential: formation and assessment]: a textbook. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian]

9. Khobta V.M. & Bashkevych Y.V. (2011). Obgruntuvannya napryamkiv rozvytku potentsialu pidpryyemstva [Justification of directions for the development of the enterprise's potential]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 6, 306-310.

10. Goncharuk O.V. & Buzovska G.O. (2016). Metodychni polozhennya hrafoanalychnoyi otsinky ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstva [Methodological provisions of graphic-analytical assessment of the economic potential of an enterprise]. *Global and national problems of the economy*. 10, 302-307

11. Strochenko N.I. & Kovaleva O.M. (2023) Formuvannya napryamiv pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya resursnoho potentsialu na osnovi yoho otsinky [Formation of directions for increasing the efficiency of resource potential use based on its assessment]. *Pryazovsky Economic Bulletin*. 2(34), 42-49. <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-2-8>

12. Mieshkova-Kravchenko, N.V. & Tarasiuk, A.V. (2021). Otsinka ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva [Enterprise's economic security assessment]. *Visnyk of Kherson National Technical University*. 76, 204-212. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.1.26>.

13. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed on 10.08.2025).

14. Yagotynsky Butter Plant. URL: <https://milkalliance.com.ua/en/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod/> (accessed on 15.08.2025)

15. Group of companies "Milk Alliance". URL: <https://milkalliance.com.ua/en/> (accessed on 15.08.2025)

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025